

ARCHÍV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Inventár k archívnemu fondu

E 9 8-1

**Pracovný tábor v Novákoch
1945 – 1948**

(časť združeného inventára)

ODBOR SPISOVEJ A ARCHÍVNEJ SLUŽBY
VŠEOBECNEJ SEKCIE MV SR

Zberné, internačné a pracovné tábory
a tábory nútených prác na Slovensku a v Čechách

Inventár k archívnemu fondu

1939 – 1953

Levoča 1998

Odbor spisovej a archívnej služby Všeobecnej sekcie
MINISTERSTVA VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Číslo : VS - 0108/AL - 1998

ODTAJNENÉ

~~TAJNÉ !~~

Výtlačok č.: 1

Zberné, internačné a pracovné tábory
a tábory nútených prác na Slovensku a v Čechách

/ Inventár k archívnemu fondu /

1939 - 1953

Stupeň utajenia:

Dátum:

19.12.004

Stupeň utajenia zrušil:

R.M./SV č. 117/2003

Klen

Pečiatka

Levoča 1998

ZOZNAM ARCHÍVNÝCH FONDŮ

Por. čís.	Názov archívneho fondu	Značka archív. fondu
1	Povereníctvo vnútra BK/8 BRATISLAVA	E 5
2	Tábor nútených prác BRATISLAVA	E 8 1
3	Pracovný tábor JUR PRI BRATISLAVE	E 8 1-1
4	Sústreďovací tábor PETRŽALKA	E 8 1-2
5	Tábor nútených prác TRENČÍN	E 8 11
6	Tábor nútených prác HRONEC	E 9 1
7	Pracovný tábor KRÁĽOVANY	E 9 3
8	Pracovný tábor ÚSTIE N/ORAVOU	E 9 3-1
9	Pracovný tábor ĽUBOCHŇA	E 9 4
10	Pracovný tábor TICHÁ DOLINA	E 9 4-1
11	Pracovný tábor HORNÁ ŠTUBŇA	E 9 6
12	Tábor nútených prác ILAVA	E 9 7
13	Pracovný tábor ILAVA	E 9 7-1
14	Tábor nútených prác NOVÁKY	E 9 8
15	Pracovný tábor NOVÁKY	E 9 8-1
16	Pracovný tábor KRUPINA	E 9 11

17	Pracovní tábor MENGOVÁ DOLINA	E 9 12
18	Pracovní tábor KEŽMAROK	E 10 6

II. část
/území Čech a Moravy /

19	MV-Správa tábora nútených prác PRAHA	E 1
20	MV-Zmocnenec Správy tábora nú- tených prác BRNO	E 2
21	MV-Správa internačních, zberných a pracovních středisk PRAHA	E 6
22	Tábor nútených prác LEŠANY	E 1 1
23	Tábor nútených prác VŠEBOŘICE	E 1 1-1
24	Tábor nútených prác TŘINEC	E 7 2
25	Tábor nútených prác MÍROV	E 7 9

Ú V O D

Nútené práce na Slovensku existovali v priamej kontinuite v období troch veľmi odlišne sa uvedomujúcich režimov. Už v období Slovenského štátu vzniklo celkom 14 pracovných táborov /neberieme do úvahy židovské pracovné strediska, židovské pracovné tábory, internačné tábory a zaisťovací tábor v Dubnici nad Váhom, ktorými prešlo asi 3-4000 tzv. asociálnych osôb prevážne rómskeho, ale aj arijského pôvodu/. Zdalo sa, že po porážke Ľudákov v 2. svetovej vojne zanikla aj ich ideológia a s ňou i fenomén nútených prác. V skutočnosti však už v priebehu prvého povojnového roka vznikli na Slovensku nové pracovné tábory. Spôsob ich organizácie, vyhľadávanie či zaraďovanie osôb na nútené práce boli v mnohom podobne praktikám zo Slovenského štátu a čo je zaujímavé, často vznikli v tých istých zariadeniach, ktoré na tento účel využívali Ľudáci. To, že Ľudácky a neskôr i komunistický "socializmus" siahli po takýchto nedemokratických metódach "očisťovania" spoločnosti je v zásade vysvetliteľné tým, že ich ideológia odmietala parlamentnú demokraciu a demokratické metódy ako prežitok kapitalizmu. Dôvodov na opätovné vytvorenie pracovných táborov na Slovensku už v roku 1945 bolo niekoľko. Pozornejší prehľad povojnového obdobia ukazuje, že i v tomto tzv. demokratickom medziobdobí medzi dvoma totalitami bol liberalizmus v riešení sociálnych, hospodárskych a poľi-

totalitami bol liberalizmus v riešení sociálnych, hospodárskych a politických otázok, značne vyvažovaný radikálnymi metódami. Hoci na rozdiel od obdobia Slovenského štátu a po februára veľkého režimu neprevládla, ale presadzovala sa i snaha prejsť od bezbrehých demokratických diskusí, ktoré ako sa argumentovalo "nič neriešia a k ničomu nevedú", k výraznejšie organizovanej spoločnosti, kde záujem jednotlivca je podriadený záujmu celku, reprezentovaného štátom. Z takto chápaného vzťahu jednotlivca a spoločnosti bolo potom možné uplatňovať voči spoločensky a politicky nekonformným osobám radikálny postup, umožňujúci ich rýchle / t.j. bez riadneho súdu a opravných prostriedkov / vyradenie z verejného života.

Ak v prvej etape a tretej etape nútených prác sa zdôvodnenie takéhoto postupu hľadalo vo vyšších princípoch vládnucej ideológie zacielenej do budúcnosti, v druhej etape /1945-1948/ bol mimosúdny postih zväčšia odôvodnený prílišnou komplikovanosťou a zdĺhavosťou riadneho súdneho postupu, čím sa výkon trestu príliš odďaľuje a odstrašujúci účinok značne znižuje.

Tento nárast antiliberalizmu v úsilí o očistu spoločnosti bol do značnej miery podmienený po vojne silne rezonujúcim pocitom odplaty za vojnové spôsobené krivdy. Stal sa osudným občanom nemeckej a maďarskej národnosti a bezprostredne viedol k vytvoreniu, popri pracovných táboroch i značného počtu sústreďovacích táborov. Rozdiel medzi

pracovnými a sústreďovacími táborami bol až do prijatia vykonávacích predpisov stopätky /26. 11.1945/ len formálny, takže ich spôsob organizácie sa skoro vôbec neodlišoval. Sústredenci / občania nemeckého a maďarského pôvodu / ako i zaraďenci boli nútení k práci a bežným zjavom, bolo, že sústredenci / rozhodnutím policajných trestných súdov, resp. osobitnej komisie Povereníctva vnútra / sa stali zaraďencami. Napr. po zrušení Sústreďovacieho tábora v Slovenskej Ľupči /10.12.1945- a jeho detašovaného oddielu vo Svätom Jakube boli sústredenci premiestnení do Pracovného tábora v Ústí nad Oravou. Obdobne, po zrušení Sústreďovacieho tábora v Želiezovciach /12.12.1945/, došlo k premiestneniu sústredencov do pracovných táborov: Moravský Ján, Ústie nad Oravou a Nitrianska Streda. Zrejme táto podobnosť medzi pracovnými a sústreďovacími táborami vytvára u historikov obraz oveľa väčšieho počtu pracovných táborov na Slovensku po roku 1945 ako ich v skutočnosti bolo.

Ďalším dôvodom vzniku pracovných táborov bola snaha o "prevýchovu" sociálne a politicky nekonformných osôb. Typickým znakom všetkých troch etáp nútených prác bola snaha zdovodniť trest zaraďenia na nútené práce ako prevýchovu prácou. To okrem iného len potvrdzuje, že obnovenie nútených prác na Slovensku po roku 1945 bolo už v tomto období i produktom po vojne

prevládajúceho myšlienkového prúdu, požadujúceho reorganizovať demokraciu v socialistickom zmysle. Rozhodne však najväčšie očakávanie sa vkladalo do ekonomického prínosu tejto organizovanej "prevýchovy". Spojiť tieto dva ciele sa však v práci ukázalo ako nemožné. Z úsilia o prevýchovu zostali len platonické ambície., takže hlavný dôvod budovania donucovacích zariadení pracovného charakteru spočíval v úsilí riešiť akutný nedostatok pracovných síl, potrebných na obnovu vojnou zničeného hospodárstva.

Potvrdzuje to i skutočnosť, že rozsah a termíny obvodov zaradencov do pracovných táborov sa riadili podľa fyzickej a časovej potreby pracovných síl.

V rokoch 1945-1948 / II. etapa nútených prác/ existovalo na Slovensku 18 pracovných táborov, z ktorých päť bolo po roku 1948 pretvorených na pracovné tábory / Výnos SNR č. 7/1948 z 23. 3. 1948/. Zistiť, koľko osôb a akého sociálneho zloženia prešlo týmito táborami, je vzhľadom na neúplnosť a celkovú neusporiadanosť archív. materiálov takmer nemožné. Každý z dostupných materiálov uvádza odlišné, až veľmi protirečivé údaje. A keďže chýbajú kritéria umožňujúce vybrať ten najdôležitejší materiál, môžu byť odhady len veľmi približné.

Podľa výpočtov zostavených podľa Zoznamu osôb zaradených v pracovných táboroch na Slovensku v r. 1946-1949 prešlo táborami na Slovensku približne 4 251 osôb. Otázne však je, koľko z nich zaradil

riadny súd a koľko osobitná komisia. Celý vnútorný život v táboroch mal byť organizovaný ako sprísnený kasárensky režim. V skutočnosti boli pomery v táboroch veľmi benevolentné, čo viedlo k poklesu nielen pracovnej disciplíny, ale i stráženiu pracovných táborov. Hospodárske a "výchovné" výsledky nútených prác boli preto značne odlišné od očakávaných. Napr. r. 1948 tábory potrebovali na svoju prevádzku 854532 Kčs, z čoho si zarobili len 613811 Kčs. Čo sa týka "prevýchovy", meranej pracovným nasadením, iba 45 % zaraďencov sa podľa situačných správ považovalo za "prevýchovaných". Postoj pražskej vlády k existencii donucovacích zariadení pracovného charakteru na Slovensku v r. 1945-1948 bol spočiatku, keď už nie otvorene kritický, tak určite veľmi rezervovaný. Vyplýval z protirečivej situácie, v akej sa česká časť republiky nachádzala. Na jednej strane drastickým spôsobom budovala sústreďovacie tábory pre masový odsun občanov nemeckého pôvodu, na druhej strane, dekrét o všeobecnej pracovnej povinnosti bol na rozdiel od Slovenska, realizovaný umiernejšími metódami.

Zmena v postoji pražskej vlády k tejto otázke je badateľná po prijatí Rezolúcie informačného byra o situácii v Juhoslávii /28.6.1948/ a tým aj Stali - novej tézy o zostrovaní triedneho boja za socializmu, čím načrtnol obraz vnútorného usporiadania novej spoločnosti vo výraznejších jednoznačnejších kontúrach. Aj napriek tomu, že politici ešte zostali nejaký čas vo sfére platonických vízií, bezpečnostné zložky konali. Okamžite sa začala akcia boja proti rozvratníkom každého druhu. Súčasne Ministerstvo

vnútra v Prahe až v auguste začalo s prípravou osnovy zákona na zriaďovanie pracovných táborov. Ideovým zámerom pracovníkov ministerstva vnútra pri príprave osnovy zákona bola snaha doplniť existujúci právny poriadok o zákon, ktorý by umožňoval odmedzovať osobnú slobodu občanov už na základe správania sa, nielen za spáchanie tr. činu.

Z osôb, ktorých správanie malo byť dôvodom na ich internovanie, spočiatku vystupovali do popredia rôzni asociáli /osoby vyhýbajúce sa práci / a šmelinári. Bola to určitá obdoba realizácie nariadenia SNR č. 7/1948 Zb., podľa ktorého práca nemala byť trestom, ale prostriedkom na prevýchovu a zaradenie týchto osôb do spoločnosti. Tomu mal zodpovedať aj budúci názov táborov, ktoré nemali byť koncentračnými, ale výchovnými pracovnými strediskami. Z iniciatívy stúpcencov čo najostrejšej podoby pripravovaného zákona / R. Slánsky, A. Čepička, V. Nosek, J. Veselý / sa akčný rádius zákona mal rozšíriť predovšetkým na politických odporcov, čím sa menil celkový charakter pripravovanej právnej normy. Aby bol zámer čo najširší, bol počet osôb patriacich pod zaradenie na návrh Slanského rozšírený o všetkých, ktorí boli odsúdení podľa zák. na ochranu republiky /231/1948/, prípadne ďalších zákonov. Keďže zaradenie týchto osôb nemalo byť súčasťou trestu stanoveného riadnym súdom, ale trestom navyše, pripravovala sa právna norma oveľa prísnejšia ako jej slovenská obdoba.

V návrhu zákona bol takto postupne oslabený dovtedy uvažovaný dôraz na výchovný charakter pobytu, a naopak zdôraznený represívny charakter práce ako trestu. Z toho vyplýval i nový názov - tábory nútených prác.

Prijatím zákona o zriaďovaní TNP 25.10.1948 pod číslom 247/1948, s platnosťou od 17.11.1948 sa na Slovensku začala tretia etapa nútených prác. Osoby, ktoré bolo možné do TNP zaraďovať, zákon rozdelil do troch skupín .

Podľa § 2, odst. 1 do skupiny "a" boli zaradené :

osoby vo veku od 18 do 60 rokov, ktoré sa napriek telesnej a duševnej spôsobilosti vyhýbajú práci, ohrozujú výstavbu ľudovodemokratického zriadenia, alebo hospodársky život, najmä verejné zásobovanie a osoby, ktoré im to umožňujú.

Do skupiny "b" boli zaradené osoby právoplatne

odsúdené na základe zákona č. 231/1948 Zb.

/zák. zo 6.10.1948 na ochranu republiky/, zákona 15/1947 Zb. /stíhanie čierneho obchodu/, zákona 27/1947 /na ochranu dvojročného plánu/ a zákona 165/1946 Zb. / na ochranu znárodnených podnikov/.

Do skupiny "c" boli zaradené osoby, ktoré spáchali

správny priestupok, riešenie ktorého patrilo do kompetencie ONV. Išlo o porušenie zákonov č.15/1947 o stíhaní čier. obchodu a č. 107/1947, o opatreniach proti neoprávnenému prechodu štátnych hraníc.

Následne vydané Dočasné pokyny Ministerstva vnútra z 27.12.1948, dávali v tejto kategórii bezpečnostným referentom ONV mimoriadne právomoci, pretože

mohli nezávisle od návrhu správnej komisie ONV podať na tú istú osobu návrh na zaradenie do TNP, za účelom prevýchovy k práci. Tak mohla vzniknúť situácia, že obdobie zaradenia do TNP mohlo podstatne prekročiť zákonom stanovenú lehotu / od 3 mesiacov do 2 rokov /, keďže návrhy na čas zaradenia sa nesčítavali. Za jedinou inštanciu, ktorá mala hrávo rozhodnúť o zaradení o dĺžke zaradenia v skupine "a" a o dĺžke zaradenia v skupine "b", citovaný zákon stanovil trojčlenné komisie v kra-
joch, ktoré menovali krajské národné výbory /ďalej KNV/. Navyše v § 4 dával komisiám ďalšie právomoci, ako zakázať prepustenie osoby z TNP pobyť v určitom územnom obvode, určiť miesto pobytu, nariadiť výprazdnenie bytu, zaviesť národnú správu do živnostenského podniku, alebo odňať živnostenské oprávnenia. Ako oprávny prostriedok proti rozhodnutiu komisie zákon umožňoval odvolanie sa na zvláštnu komisiu pri Ministerstve vnútra v Prahe na Slovensku odvolací referát pri Povereníctve vnútra /ďalej PV/. Takýto postup však nemal vplyv na odklad zaradenia.

V čase vzniku zákona 247/1948 o zriadení TNP existovalo na Slovensku päť pracovných táborov /ďalej PT/. Z nich len tri boli podľa zákona premenované na TNP, a to : Nováky, Ústie nad Oravou a Ilava.

Osobitne miesto medzi tábormi na Slovensku mal pracovný tábor v Novákoch. Mal najbohatšiu históriu / vznikol už za Slovenského štátu 1939-1945/ a svojou kapacitou patril k najväčším na

Slovensku, keďže disponoval trvalou pracovnou možnosťou pre vysoký počet zaradených osôb. To ho predurčovalo stať sa akýmsi "zberným" táborom na sústredenie zaradencov z ostatných, postupne likvidovaných pracovných táborov. Keďže väčšinu zaradencov v Novákoch nasadzovali na najťažšie práce v bani, boli tu sústreďovaní tzv. politickí rozvratníci a zbehovia z ostatných pracovných táborov. Kapacita TNP v Novákoch sa na rozdiel od iných pracovných táborov sústavne zvyšovala a v r. 1949 predstavovala na podmienky Slovenska výnimočnú možnosť kmeňovo zaradiť až 5000 osôb. Táto možnosť sa vzťahovala aj na sústredencov, ako sa hovorilo občanom sústredenených na odsun. Pôvodne bol v Novákoch len sústreďovací tábor pre občanov nemeckej národnosti / od 1.6.1945/. Po prijatí nariadenia SNR č. 105/1945 o zriaďovaní pracovných táborov a rozbehnutí ľudového súdnictva sa od 1.12.1945 pri tomto sústreďovacom tábore vytvoril zmiešaný pracovný tábor, ktorý fungoval až do 6.3.1948. Po krátkom prerušení ho 1.9.1948 znovu obnovili najprv pod názvom pracovný tábor, potom TNP. Okrem mužov boli v tomto TNP zaradené aj ženy.

TNP Ústie nad Oravou bol svojou históriou veľmi blízky táboru v Novákoch, len s tým rozdielom, že jeho existencia, teda dĺžka trvania, priamo závisela od priebehu prác na priehradnej hydrocentrále. Bol plánovaný na obdobie šiestich rokov. S výstavbou sa začalo už v období Slovenského štátu a povojnový režim, rovnako

ako ľudácky, riešil akutný nedostatok pracovných síl prinutением k práci prevažne asociálnych živlov, ale i občanov nemeckej a maďarskej národnosti. Vznikol teda v priestoroch bývalého pracovného útvaru z obdobia Slovenského štátu. Takýto pokračovateľský vzťah nebol ojedinelý, keďže podľa nariadenia SNR č. 105/1945, § 9 Zb. SNR všetok majetok bývalých pracovných útvarov cigánov a asociálnych živlov bol odovzdaný Povereníctvu vnútra na zriaďovanie nových pracovných táborov. V čase jeho vzniku 15.11.1945 ho budovali pre 300 mužov. trval nepretržite až do 30.4.1949, keď sa práce na hydrocentrále skončili. Zaraďenci a personál boli premiestnení do TNP Nováky.

V zostave prvých troch TNP na Slovensku najhoršie, až katastrofálne životné podmienky pre zaraďencov poskytoval TNP v Ilave. Nachádzal sa na I. poschodí väznice miestneho hradu, kde mal k dispozícii päť väčších miestností, do ktorých vzhľadom na 2 m široké múry nepreniklo skoro žiadne svetlo. Zaraďenci nemali k dispozícii umýva-reň s tečúcou vodou, kúpeľnu, sprchu a ani zá-chody. I pofebruárový režim náležite využil dobré možnosti stráženia, ktoré väzenské priestory ponúkali a využíval TNP Ilava ako zberný tábor pre politických rozvratníkov a notorických zbehov z ostaných táborov. Zle hygienické ale i pracovné možnosti zaraďencov /Važská kaskada, Odeva Trenčín a Škod. závody v Dubnici nad Váhom / nakoniec rozhodli, že o túto funkciu sa delil s TNP v Novákoch .

Situácia sa čiastočne zmenila po 1.11.1949, keď TNP v Ilave prešiel ako jediný tábor na Slovensku pod správu štátnej bezpečnosti, následkom čoho bola väčšina "politických odporcov" / vrátane katolíckych väzňov zaistených počas katolíckej akcie / premiestnená do TNP v Ilave. V tejto podobe fungoval až do 25.6.1950, keď definitívne zanikol. Zarádencov z tohoto tábora postupne presunuli do novovzniknutého TNP Trenčín /26.6.1950/. Spočiatku t.j. približne do konca roka, mal byť počet zarádencov v Trenčíne obmedzený podľa potrieb na adaptáciu budovy, v ktorej sa tábor zriaďoval. Keďže už 31.10.1950 tábor v Trenčíne zanikol, dá sa predpokladať, že činnosť tábora sa naplno nerozbehla.

Dňom 1.10.1949 v obci Hronec okr. Brezno vznikol nový TNP. Bol budovaný ako mužský pracovný tábor s kapacitou 400-500 zarádencov, ktorí boli výlučne zaraďovaní na práce v podniku Švermové železiarne v Podbrezovej. Pretože zriadenie tohoto tábora nebolo plánované a tábor vznikol na žiadosť vedenia Švermových železiární, náklady spojené s výstavbou tábora, s jeho výstrojením a vybavením hradil tento národný podnik. Zrejme i preto bol TNP v Hronci vybavený na spôsob internátneho ubytovania s kompletným vykúrovaním a až do zániku jeho činnosti /15.3.1951/ bol považovaný za najlepšie vybavený tábor na Slovensku.

V súvislosti s postupnými zmenami, ako i v dôsledku zániku tábora v Ilave a vzniku tábora

v Hronci, došlo od 1.10.1949 k zmene v dodávaní zaraďencov do jednotlivých táborov.

Nováky sa stali zberným táborom pre osoby ženského pohlavia z celého územia Slovenska a mužov z obvodov KNV Bratislava a Nitra. Obdobnú funkciu plnil tábor v Hronci, ale pre osoby výlučne mužského pohlavia z obvodov KNV: Žilina, Banská Bystrica Košice a Prešov. Takže až do 15.3.1951 existovali na Slovensku iba dva tábory, do ktorých mohli komisie posilať zaraďencov, ale iba do TNP v Novákoch mohol zaraďovať osoby na práce i mimo miesta svojej pôsobnosti. Väčšinu zaraďencov /150-200 mužov / nasadzovali na práce v uhoľných baniach v Handlovej ; zvyšok zaraďovali na hospodárske práce v tábore, alebo do detašovaných pracovných oddielov, ktoré vznikali na viacerých miestach Slovenska. Od 1.1.1949 vzniklo pri TNP v Novákoch približne 15 detašovaných pracovných oddielov v oblasti stanovených žatevných prác / Zemianske Kostolany, Horné Srnie, Horné Motešice, Žabokreky, Čerňany, Bánovce nad Bebravou/ . Zvlášťne miesto mali detašované pracovné oddiely, ktoré zabezpečovali stavebné práce pre potreby ZNB, a to v Moravskom Sv. Jáne, Rusovciach a v Bratislave. Posledne menovaný získal štatút samostatnosti, keďže zabezpečoval výstavbu Ústrednej budovy ZNB v Bratislave na ulici Februárového víťazstva. Tento detašovaný oddiel v počte 60 zaraďencov podliehal priamo Poverenictvu vnútra, čo zrejme malo za následok, že niektoré

materiály ho označovali za samostatný TNP. V skutočnosti nebol ani detašovaným oddielom podliehajúcej správe TNP v Novákoch, ale nebol ani samostatným TNP, pretože krajské zaraďovacie komisie do tohoto útvaru nesmeli zaraďovať. Po 15.3.1950 / po zániku TNP v Hronci / existoval na Slovensku už iba jediný TNP v Novákoch. I tento, na Slovensku najväčší tábor, prešiel po jeho pretvorení na TNP niektorými zmenami. Napr. 28.3.1949 bolo pri TNP v Novákoch zriadené zvláštne ženské oddelenie, takže i po zrušení sústreďovacieho tábora pre Nemcov / júl 1949/, zostal najväčším táborom na Slovensku.

Vzhľadom na to, že do ženského oddelenia zaraďovali väčšinou prostitútky, pohlavné choré ženy, bola v tomto oddelení zriadená vemerická ženská nemocnica s kapacitou 80 pacientiek. Tým sa zvláštnosť tohoto tábora ešte zvýraznila; obdobné zariadenie nejestvovalo ani pri TNP v Čechách.

Početný stav TNP na Slovensku, ale i v celej ČSR bol v rokoch 1949-1954 determinovaný dvoma faktormi; premiestňovaním zaraďencov z malých táborov do veľkých od konca r. 1949, čo súviselo s potrebou skvalitniť stráženie táborov vzhľadom na stúpajúci počet zbehnutých osôb a klesajúcim počtom zaraďovaných osôb v TNP. Keďže početný stav v táborov na Slovensku, v prepočte na počet obyvateľov nikdy nedosahoval úroveň v Čechách a na Morave, mal na klesajúci počet táborov na Slovensku rozhodujúci vplyv práve druhý faktor. Prelomovým bol r. 1951, keď

TNP prešli pod správu Ministerstva spravodlivosti /ďalej MS/. V tomto roku zanikol tábor v Hronci, v marci zanikol ženský oddiel pri TNP Nováky a 30. 9.1951 zanikol i TNP v Novákoch. Súčasne dňom 1. 10.1951 MS zriadili zberné TNP v Čechách pre mužov vo Všebořiciach /okr. Ústí nad Labem/ a Morave TNP v Brne; na Slovensku vznikol jediný TNP v Ruskove okr. Košice. Ženy v Čechách boli sústreďované do TNP Dlažkovice okr. Lovosice a ženy z Moravy a Slovenska do TNP v Gottwaldove. Týmto rozhodnutím zaradenci z TNP v Novákoch prešli do stavu TNP v Ruskove. Tábor v Novákoch však okamžite nezanikol. V jeho kmeňovom stave zostávali zaradenci, ktorí sa v čase jeho likvidácie nachádzali na prerušení zaradenia, v nemocničnom ošetrovaní, alebo v stave zbehov, ktorých neskôr v počte 808 osôb MS začlenilo do evidencie TNP v Brne. Tým možno vysvetliť skutočnosť, že z TNP v Novákoch existujú zoznamy zaradených osôb i po r.1951 a nájdu sa i výmery jednotlivých KNV na dodanie osôb do tohoto tábora už po jeho likvidácii. Z veľkého počtu 1223 evidovaných zaradencov TNP Nováky /31.9.1951/ prešlo do evidenčného stavu TNP v Ruskove iba 414 zaradencov. Z nich sa však v tábore skutočne nachádzalo iba 182 zaradencov. Ostatní zostali v troch detašovaných oddieloch /Bratislava, Handlová, Horné Srnie /, ktoré po likvidácii TNP Nováky prešli pod správu TNP Ruskov. Práve existovala mylná predstava o väčšom počte táborov na Slovensku, ako ich v skutočnosti bolo.

Štúdium arch. dokumentácie do r. 1951 však potvrdilo, že 1.10.1951 štatút TNP mal len tábor v Ruskove a ostatné zariadenenia boli len jeho detašovanými pracoviskami.

Ministerstvo spravodlivosti, ktoré po 1.6.1951 prevzalo TNP, v októbri spravovalo päť TNP v celej ČSR / na Slovensku Ruskov/. V tomto období boli tábory premenované na prechodné nápravné zariadenia a zaraďenci sa nazývali väzni. Určité obnovenie významu pracovných táborov a rozšírenie počtu zaraďených osôb nastalo r. 1952, keď sa v ČSR začalo s kolektivizáciou. Do táborov zaraďovali dedinských boháčov a domnelých i skutočných odporcov kolektivizácie. Avšak, už v r. 1952 sa začala ich úplná likvidácia. Posledné prechodné nápravné zariadenie TNP na Slovensku v Ruskove bolo zrušené 15.5. 1953.

Tábory nútených prác sa ako nástroj masovej internácie nevinných, ale pre režim nepohodlných ľudí neosvedčili. Vyústili v to, k čomu od začiatku smerovali - v neefektívny spôsob "liečenia" spoločnosti. Predstavovali však nevyhnutný článok pri výstavbe totalitného systému. Pokiaľ teda chápame nutené práce v užšom ponímaní, ako nútenie do práce mimosúdny rozhodnutím i mimoekonomickými prostriedkami, postihli na Slovensku vo svojej II./1945-1948/ a III. etape /1948-1953/ nie príliš veľkú skupinu obyvateľstva.

Je to však údaj značne zavádzajúci. V skutočnosti však boli počty postihnutých oveľa vyššie. Zariadenie na nútené práce nezostalo bez negatívneho vplyvu na život mnohých slovenských rodín a ani samotná atmosféra strachu nebola zanedbateľná.

Archívna dokumentácia, ktorá je obsiahnutá v tomto inventári, nie je úplná. Sú to len fragmenty z činnosti príslušných orgánov Povereníctva vnútra, ktoré od mája 1945 jednotlivé tábory na Slovensku zakladalo i riadilo / sústreďovacie, zberné, pracovné a TNP/. Z písomností najviac prevažuje dokumentácia býv. VI. a neskôr VIII. odboru Povereníctva vnútra / tábory / a agenda, ktorá bola vyprodukovaná priamo v jednotlivých táboroch vedúcimi funkcionármi / rôzne vyhodnocujúce správy, zoznamy väzňov, správy o kultúrno-výchovnej činnosti a pod. /.

Treba však poznamenať, že vo fonde E 5 /Povereníctvo vnútra, odbor BK/8 Bratislava / sú aj inventárne jednotky, ktoré obsahujú inventárne jednotky z r. 1939 - 1945, teda z obdobia Slovenského štátu. Tieto obsahujú hlavne povolávacie rozkazy pre osoby židov. vyznania k nastupu pracovnej činnosti v pracovných táboroch, ďalej sú to účty za preplatenie cestovného, za vývoz židov do koncent. táborov mimo územia Slovenska. V zlomkoch sa zachovala i účtovná dokumentácia z pracovného tábora pre židov v Sereďi a pracovného tábora pre cigánov v Dubnici nad Váhom.

Jednotlivé arch.fondy majú nasledovnú signatúru
a pomenovanie :

Sig.	Názov fondu	Rozpätie rokov	Počet i.jed.	Počet krab.
E 5	Povereníctvo vnútra BK/8 BRATISLAVA	1939-1951	52	4
E 8 1	TNP BRATISLAVA	1952-1953	4	1
E 8 1-1	PTábor JUR PRI BRATISLAVE	1945-1947	3	1
E 8 1-2	Sústredovací tábor PETRŽALKA	1946	1	1
E 8 11	TNP TREŇČÍN	1950-1951	5	1
E 9 1	TNP HRONEC	1948-1951	22	2
E 9 3	PTábor KRÁĽOVANY	1947	2	1
E 9 3-1	PTábor Ústie n/Oravou	1945-1947	4	1
E 9 4	PTábor ĽUBOCHŇA	1948	1	1
E 9 4-1	PTábor TICHÁ DOLINA	1947-1948	2	1
E 9 6	PTábor HORNÁ ŠTUBŇA	1947	1	1
E 9 7	TNP ILAVA	1948-1951	24	2
E 9 7-1	PTábor ILAVA	1945-1949	3	1

E 9	TNP			
8	NOVÁKY	1948-1951	22	1
E 9	PTábor			
8-1	NOVÁKY	1945-1948	5	1
E 9	PTábor			
11	KRUPINA	1945-1947	4	1
E 9	PTábor			
12	M. DOLINA	1946	2	1
E 10	PTábor			
6	KEŽMAROK	1945-1946	2	1

Archívna dokumentácia je uložená v Archíve
MV SR Levoča a do súčasného stavu bola prepracovaná
v roku 1998.

Prehľad pracovných táborov na Slovensku
v rokoch 1945-1953

Pracovný tábor	Vznik n.105/45 Zb.SNR	Zánik	Pretvorený na PÚ alebo vznik PÚ n.7/48 Zb. SNR	Pretvorený na TNP alebo vznik TNP zák.č.247/ 48 Zb.SNR	Zánik
CAJLA okr.Modra					
HORNÁ ŠTUB- NA okr. Martin	15.12. 1945	28.2. 1947			
KRUPINA	1.7. 1945	30.6. 1947			
MEGOVA DO- LINA okr. Nová Bana	7.12. 1945	31.10. 1946			
MORAVSKÝ Sv. JÁN okr. Malacky	20.12. 1945	3.7. 1946			
NOVÁKY okr. Prievidza +	1.12. 1945 1.6. 1945	6.3. 1948	1.9. 1948	1949	30.9. 1951
SLANEC okr.Košice	31.1. 1946	31.10. 1948			
SV. JUR okr. Bratislava +	15.11. 1945 28.8. 1945	15.8. 1947			
ÚSTIE N/ ORAVOU	15.11. 1945		15.12. 1949	11.2. 1949	30.4. 1949

NITRIAN. STREDA ok. Topoľčany	15.11. 1945	14.4. 1946			
KRÁSNA N/ HORNÁDOM	15.11. 1945	31.1. 1946			
TALÁŠ ok. Galanta	15.11. 1945	25.11. 1945			
NEBOJSA ok. Galanta	25.11. 1945	1.2. 1946			
KRÁĽOVANY ok. D. Kubín	16.9. 1946	15.7. 1947			
TICHÁ DOLI- NA ok. L. MI- KULÁŠ	1945	15.7. 1947	15.7. 1948		21.10. 1948
ĽUBOCHŇA ok. Ružomberok	1945	25.4. 1947	15.6. 1948		20.11. 1948
VEĽKÉ KAPU- ŠANY	1945	5.1. 1946			
HRONEC ok. Brezno				1.10. 1949	15.3. 1951
ILAVA	1945		8.3. 1948	1949	25.6. 1950
TRENČÍN				26.6. 1950	31.10. 1950
RUSKOV ok. Košice				1.10. 1951	15.5. 1953

+ Materiály uvádzajú dva termíny vzniku

PRACOVNÝ TÁBOR

NOVÁKY

E 9
8 - 1

Inven- tárne číslo	Obash inventárnej jednotky	Časové rozpätie	Číslo arch. krab.
1	Bežná korešpondencia pra- covného tábora	1945- 1946	1
2	Situačné správy	1945- 1946	
3	Písomnosti týkajúce sa zaistenia židovského ma- jetku z bývalého tábora Židov v Novákoch	1946	
4	Ranné správy		
5	Revízia v pracovnom táboře - zápisnica	1947- 1948	

ZOZNAM SKRATIEK

ČSR	- Československá republika
KNV	- Krajský národný výbor
MV	- Ministerstvo vnútra
ONV	- Okresný národný výbor
PT	- Pracovný tábor
ŠM	- Štátny majetok
TNP	- Tábor nútených prác
ZNB	- Zbor národnej bezpečnosti

O B S A H

	Strana
Úvod	1 - 20
Povereníctvo vnútra odbor BK/8	
BRATISLAVA	21 - 80
TNP BRATISLAVA	81 - 82
PT JUR PRI BRATISLAVE	83
Sústredovací tábor PETRŽALKA	84
TNP TRENČÍN	85 - 92
TNP HRONEC	93 - 128
PT KRÁĽOVANY	129 - 135
PT ÚSTIE NAD ORAVOU	136 - 158
PT ĽUBÓCHŇA	159
PT TICHÁ DOLINA	160 - 168
PT HORNÁ ŠTUBŇA	169
TNP ILAVA	170 - 207
PT ILAVA	208
TNP NOVÁKY	209 - 264
PT NOVÁKY	265
PT KRUPINA	266
PT MENGOVÁ DOLINA	267
PT KEŽMAROK	268

II. časť

/ územie Čiech a Moravy/

Úvod	270 - 277
MV - Správa TNP PRAHA	278 - 296

MV - Zmocnenec Správy TNP BRNO	297 - 298
MV - Správa internačných, zberných a pracovných stredísk PRAHA	299 - 310
TNP LEŠANY	311 - 312
TNP VŠEBOŘICE	313 - 314
TNP TŘINEC	315 - 316
TNP MÍROV	317 - 318
Zoznam skratiek	319

Inventár Archívu MV SR

Názov : Zberné, internačné a pracovné tábory
a tábory nútených prác na Slovensku
a v Čechách

Úvod spracoval : pplk. ROTH Pavol
Spracovala : VALKOVÁ Cecília
Napísala : VALKOVÁ Cecília
Korektúra : pplk. ROTH Pavol

Vyhotovené v 2 výtlačkoch

Rok 1998